

Slatina, okr. Brno-město, Jihomoravský kraj

Areál těžby rohovců a loviště koní Stránská skála

(před 600 tis. lety, před 50-35 tis. lety, před 22 tis. lety, 4700-4500 př. Kr., 3900-3300 př. Kr., 2500-2200 př. Kr.)



Stránská skála představuje jednu z nejvýznamnějších přírodních památek a archeologických lokalit na jižní Moravě. Údolí řeky Svitavy, protékající kdysi mezi Bílou horou a Stránskou skálou, vytvářelo již na počátku středního pleistocénu příhodné a atraktivní přírodní prostředí. Skalní útvar tvořený jurskými vápenci byl zdrojem rohovců využívaných v průběhu celé doby kamenné jakožto surovina pro výrobu kamenných nástrojů. Nálezy z Woldřichovy jeskyně a suťového kužele pod ní (lokalita Stránská skála I) naznačují možnou přítomnost člověka již v období cromerského interglaciálu, tedy před více než 600 tis. lety. V nálezech jsou doloženy jedny z nejstarších stop využití ohně a záměrného řezání zvířecích kostí. Značná intenzita lidských aktivit na temeni Stránské skály byla prokázána i pro období počátečního mladého paleolitu (bohuncien) a pro starší část tohoto období (aurignacien), tedy celkově pro období 50–35 tis. let před současností (lokalita Stránská skála II, III). Na archeologickém materiálu z lokality byla v 80. letech 20. století u nás poprvé hromadně použita studijní metoda zpětného skládání artefaktů do původních surovinových jader, umožňující poznat výrobní techniky a postupy. V období posledního maxima doby ledové (přibližně před 22 tis. lety) sloužila Stránská skála jako loviště divokých koní (lokalita Stránská skála IV). Archeologický výzkum doložil také osídlení v neolitu, a to lidem kultury s moravskou malovanou keramikou (lokalita Stránská skála III). Na temeni návrší (opět v prostoru lokality Stránská skála III) bylo odkryto rozsáhlé místo s doklady zpracování místních rohovců z období kultury s nálevkovitými poháry. Jedním ze zajímavých nálezů v tomto dílenském prostoru byl depot 44 kusů štípané čepelové industrie uložený v keramickém džbánu. Nejnovější terénní výzkumy doložily na lokalitě lidské aktivity i v pozdním eneolitu – v období kultury zvoncovitých pohárů. Lokalita Stránská skála je nadále komplexně sledována a i v budoucnu bude představovat klíčovou úlohu v projektech Archeologického ústavu AV ČR v Brně zaměřených na těžbu surovin pro výrobu kamenných nástrojů.

https://archatlas-32445064-production.k8s.sinfin.io/cs/lokace/slatina_bm_stranska_skala

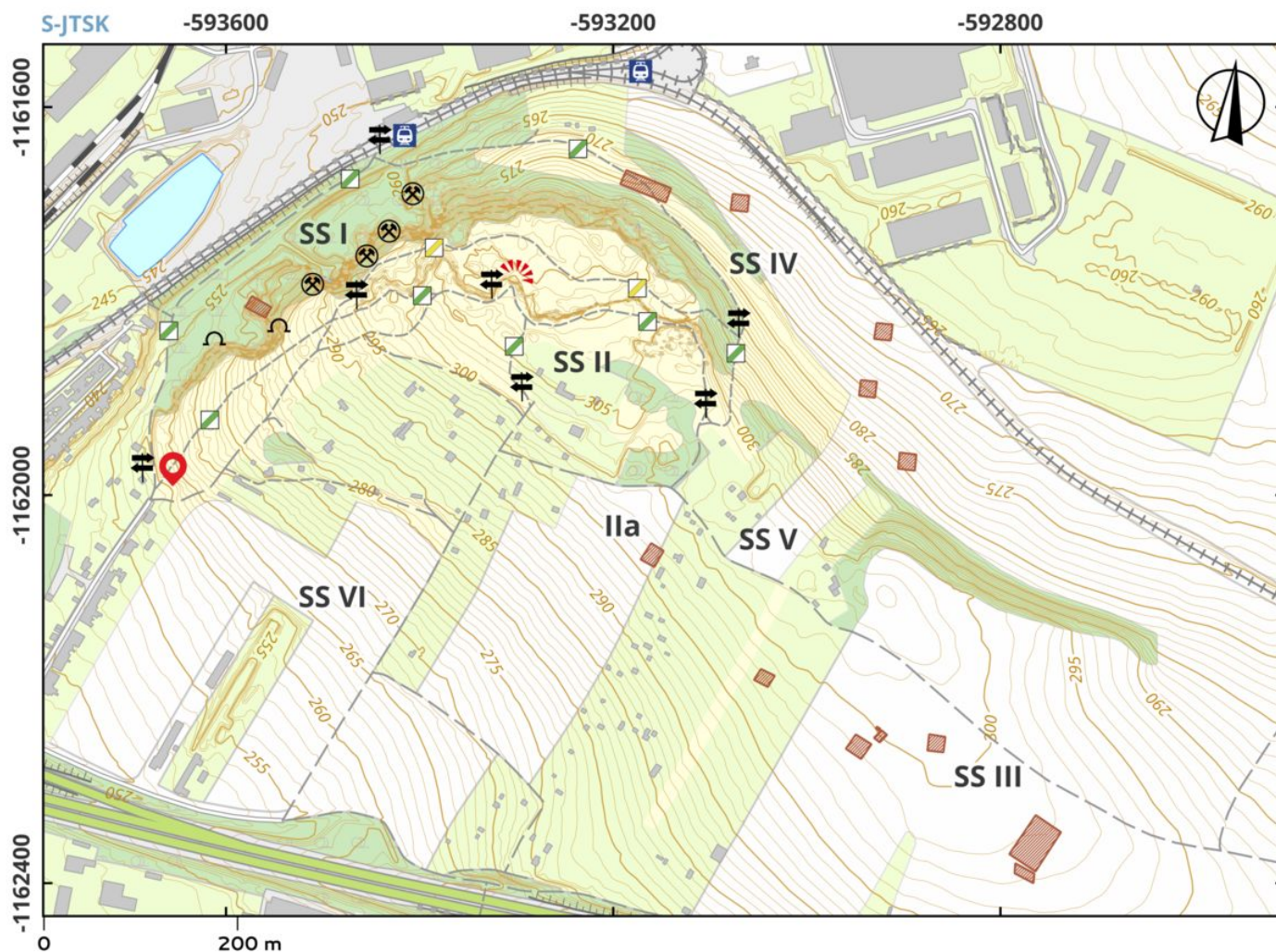
Výrazný skalní masiv je protkán řadou přírodních jeskyň, z nichž část byla nenávratně zničena při budování podzemních štol v letech 1943–1945, do nichž měla být přesunuta výroba součástek do leteckých motorů v nacistické továrně Flugmotorenwerke Ostmark. Větší část štol je od 70. let minulého století volně přístupná.

Literatura: Svoboda 1987a; Svoboda 1987b; Svoboda 1991; Svoboda – Bar-Yosef (eds.) 2003; Svoboda et al. 2020; Valoch 2003; Valoch – Musil 2001.

Navigační bod: N 49°11'18.18", E 16°40'16.13" (turistický přístřešek a rozcestník).

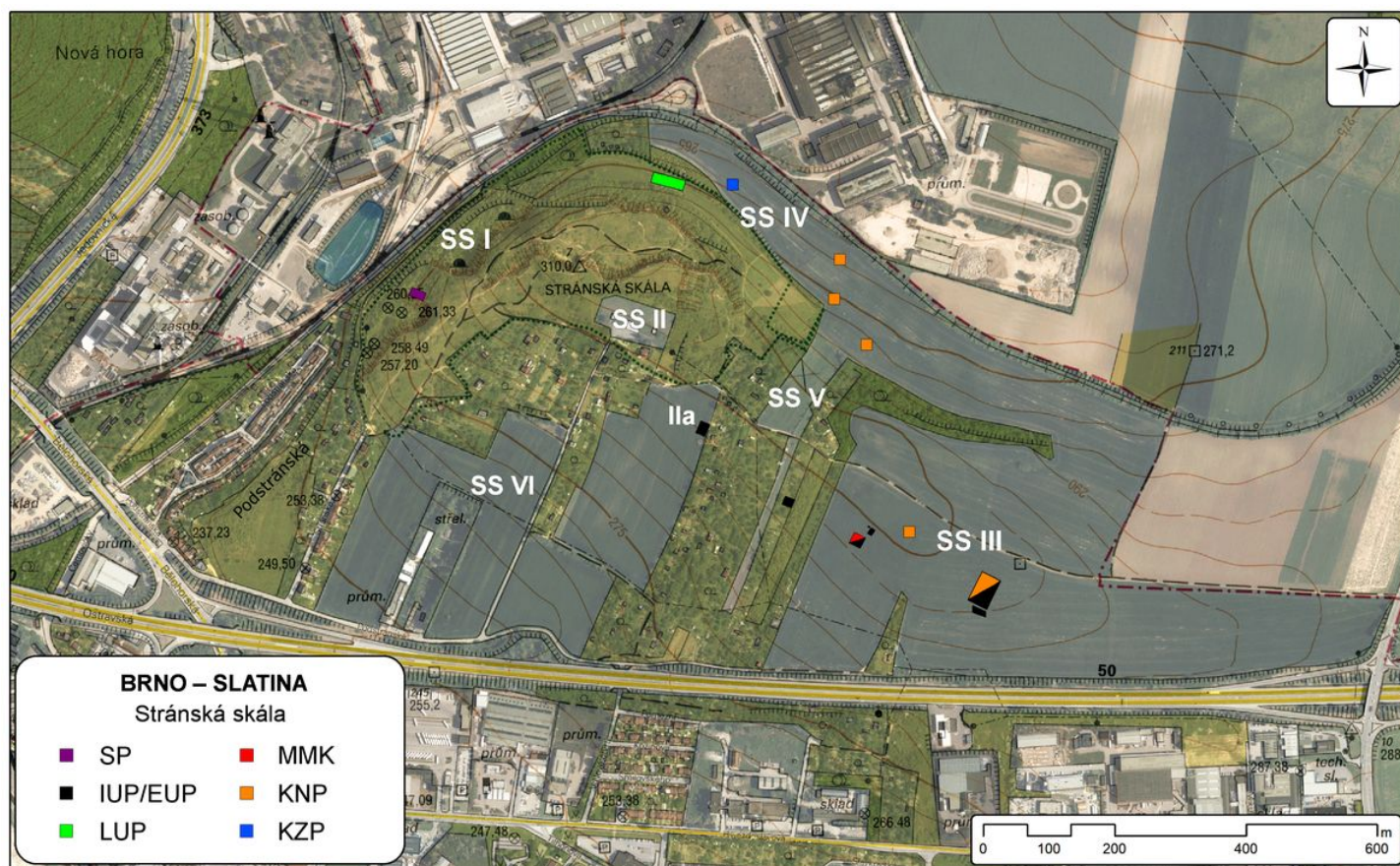
Vysvětlivky k mapám: Vyznačené sondy (jemně šrafované plochy). SS I–VI – Stránská skála, lokality I–VI.

Barevné plochy odpovídají stáří zjištěných nálezů. SP – starý paleolit; IUO/EUP – počáteční/časný mladý paleolit (bohuncien/aurignacien); LUP – pozdní fáze mladého paleolitu (epigravettien); MMK – kultura s moravskou malovanou keramikou (neolit); KNP – kultura s nálevkovitými poháry (eneolit); KZP – kultura se zvoncovitými poháry (eneolit).



Plán lokality s vyznačenými sondami.

D. Spáčil, 2025.



Plán lokality s vyznačením dosavadních archeologických sond.

Grafika J. Bartík, 2025.



Současný vchod do zbytku Woldřichovy jeskyně.

Foto P. Škrdla, 2025.



Stránská skála IIIa, zpětně složené jádro bohunicienu.

Foto T. Rychtaříková.



Stránská skála III, výzkum eneolitického objektu v roce 1982.

Foto M. Havelka, archiv Archeologického ústavu AV ČR, Brno.